

[Landbrugsministeren.]

dom blomstre videre. Jeg deler altså helt de synspunkter, der ligger til grund for hr. Chr. Thomsens spørgsmål.

Det andet problem blev rejst af hr. Niels Ravn, der spurgte, om man ud fra samme synspunkt om tilstrækkeligheden kunne have sikkerhed for, at anden halvdel af § 1 ville virke efter hensigten. Jeg tror, det vil vise sig, at de foreslåede foranstaltninger på disse specielle områder vil være tilstrækkelige. Man vil sikkert være interesseret i at bruge det godkendte læggemateriale fremfor at løbe risikoen for ved en unkladelse ikke at måtte fjerne kartoflerne fra ejendommen. Denne sammenkædning tror jeg er værdifuld, men også det spørgsmål kan jo tages op, hvis bestemmelsen viser sig ikke at være tilstrækkelig.

Hr. Niels Jørgen Nielsen spurgte, om beløbet på 1 mill. kr. var tilstrækkeligt. Her kan jeg blot henvise til, som der står i bemærkningerne, at vi har skønnet det ud fra de erfaringer, man har gjort i Sverige. Men vi er også indstillet på og har budgetteret efter, at det bliver i de første år, udgifterne vil være størst. Om det bliver det ene eller det andet beløb, tør jeg ikke sige på forhånd; men vi regner med, at langt det meste af millionen skal anvendes de første år.

Hr. Morten Lange var interesseret i, om der var penge nok også til propaganda. Til det må jeg sige, at vi ikke har forudsat, at der i forbindelse med denne bekæmpelsesforanstaltning skulle iværksættes en stor og omfattende reklamekampagne. Men lad os drøfte det i udvalget og høre, hvad man fra sagkyndig side mener. Hr. Morten Langes bemærkninger efterlod indtrykket af, at vi vil få et særdeles sagkyndigt medlem i udvalget.

Bemærkningerne fra hr. Erik Hansen (Ålborg amt) vedrørende statens plantetilsyn skal jeg ganske stille forbigå. Der er ikke mig bekendt grundlag for på denne eller nogen anden foranledning at tage spørgsmålet om en ny- eller omorganisering af statens plantetilsyn op. Men vi kan i udvalget få nærmere konkretiseret, hvad det er, hr. Erik Hansen (Ålborg amt) sigter til; også det spørgsmål kan vi så behandle ved den lejlighed.

Jeg vil med disse bemærkninger endnu en gang takke for tilslutningen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om finansiering af grundforbedring og vandløbsregulering.

(Lovforslaget (nr. 101) findes i tillæg A. sp. 1793, fremsættelsen i tidenden sp. 2407).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Chr. Thomsen: Det drejer sig her om at forsøge at samarbejde finansieringen af grundforbedring og vandløbsregulering. Jeg har intet at indvende imod, at man prøver at få de to love sammenlagt til én. Man kan sige, at den ene lov, loven om vandløbsregulering, som aldrig blev kaldt andet end landvindingsloven, i alle tilfælde havde et uheldigt navn. Ordet landvinding ledte jo tanken hen på noget i retning af hollandsk landindvinding, altså indvinding fra søterritorierne. Jeg tror, navnet i tidens løb har forvirret mange, og jeg kan da også se her sidst, at det i høj grad har forvirret pressen, for da lovforslaget blev fremsat her i tinget, skrev en hel del aviser, at hermed var det slut med landvinding fra søterritorierne. Man overså fuldkommen, at reglerne om indvinding af søterritorium allerede udgik af loven i 1966, hvorefter sådan indvinding blev henvist til særlig lovgivning. I øvrigt er der hertil at sige, at der aldrig her i landet er foretaget nogen egentlig indvinding fra søterritoriet. Det drejer sig i alt om, at vi har indvundet sådan noget som 740 ha egentligt søareal, og deraf var hovedparten et projekt ved Lumby ved Odense. Det, der

[Chr. Thomsen.]

er sket her i landet, er, at man har foretaget landvinding på sumpede arealer o. lign. Alle de mange planer, der i tidens løb har været om indvinding fra søterritoriet, er ikke kommet længere end til diskussions- og projekteringsstadiet, de er aldrig ført ud i livet.

Der er i tidens løb sagt mange hårde ord om de to love, og da det ligger sådan, at socialdemokratiet i mange år har administreret lovene og haft medansvar for deres ændring, vil jeg gerne sige nogle få principielle bemærkninger om dem som helhed.

Det har aldrig gavnet loven om landvinding og grundforbedring, at man i så mange år knyttede grundforbedring og landvinding til beskæftigelsesarbejder — det, man almindeligvis kaldte nødhjælpsarbejder. Derved gled de landbrugsmæssige interesser i mange tilfælde meget i baggrunden til fordel for de beskæftigelsesmæssige. Det førte med sig, at man i sin tid fik udført en del arbejder, som nok havde interesse rent beskæftigelsesmæssigt, men som havde meget ringe eller næsten ingen landbrugsmæssig interesse. Jeg tror i og for sig, at det var meget uheldigt, at man fik den sammenkædning, når man skal vurdere de to loves omtale og rygte. Men hvis man ser bort fra de uheldige eksempler, der er forekommet i tidens løb — det har ikke kunnet undgås, særlig ikke på grund af den beskæftigelsesmæssige interesse, jeg lige har nævnt — tror jeg, man må sige, at loven har fungeret godt.

Det er sådan, at vi i dette land bruger forholdsvis beskedne beløb til grundforbedring og landvinding, medens man i vore nabolande bruger meget, meget store beløb. En af årsagerne er vel, at vi fik vore projekter udført på et meget tidligere tidspunkt, og i en del lande er man slet ikke nået på højde med os endnu. Imidlertid lyder der en gang imellem røster om, at man slet ikke burde foretage disse arbejder. Dertil er at sige, at hvis man vil drive et moderne landbrug og bruge tunge maskiner, bliver man ikke alene nødt til at holde de bestående dræningsanlæg ved lige, men man bliver også nødt til mange steder at udbygge og udvide dem; ellers kan man ganske enkelt ikke drive moderne landbrug. Når man taler om værdien af disse drænings- og afvandingsarbejder, kunne jeg

godt lide at spørge, om der egentlig er mange af dem, der deltager i diskussionen, der ved, at noget i retning af en tredjedel af Lolland-Falsters overskudsvand skal pumpes gennem kanalen forbi digerne på vej ud til havet. Det er omkring en tredjedel, jeg husker ikke tallet helt bestemt.

Jeg tror som sagt, at bortset fra de fejltagelser, der vel altid gøres, og som også er gjort her, har loven virket udmærket. Man må faktisk sige, at hvis man ønsker at have et rationelt drevet landbrug og at fastholde en landbrugseksport, så er dræning og afledning af overskudsvand ud til havet på en fornuftig måde stadig væk en absolut forudsætning.

Jeg er for så vidt enig i det princip, der er lagt til grund for lovforslaget, nemlig at man fremover koncentrerer sig om de egentlige landbrugsområder og undlader at medtage andre områder. Det kan vist ikke være andet på nuværende tidspunkt. Jeg er også enig i, at man som foreslået ligesom får en afviklingsperiode. Der er jo begyndt en del, projekteret en del og påtænkt en del projekter i tiltro til den eksisterende lovgivning. Jeg finder det helt rigtigt, at man finder udvej for at få disse projekter gjort færdige og for at yde den erstatning, der eventuelt skal ydes for projekteringsudgifter, der er afholdt af Hedeselskabet og andre. Det er givet, at man må have en fornuftig afviklingsperiode.

Der er andre ting i lovforslaget, som jeg gerne vil diskutere, men det vil jeg vente med, til vi får et udvalgsarbejde i gang.

Jeg har et enkelt slutspørgsmål til landbrugsministeren: der står hverken i bemærkningerne eller lovforslaget noget om, hvad ministeren efter denne sammenlægning af de to love forventer at måtte bruge af penge og — det er måske ikke det mindst vigtige — regner med at få på den konto i de kommende år. Det har dog betydelig interesse for dem, der går og venter på at få deres arbejde udført, hvad ministeren venter at kunne skaffe af penge.

Juul-Madsen: I det konservative folkeparti hilser vi landbrugsministerens forslag og den forenkling af finansieringen af grundforbedringer og vandløbsregulering, det er udtryk for, velkommen og betragter det som en god afløser af grundforbedrings-

[Juul-Madsen.]

loven og landvindingsloven, som begge sidst er ændret i 1966.

Med dette lovforslag er landbrugsministeren kørt over i den nye tid og har taget vidtgående hensyn til en udvikling, man længe har kunnet konstatere. Men jeg vil også gerne understrege, at jeg er enig i det synspunkt, at den gamle grundforbedringslov og den gamle landvindingslov med de skavanker, der nu kunne være ved dem på det ene eller det andet område, har betydet meget for dansk landbrug og for udviklingen herhjemme. Man kan sige, at disse love groft sagt har været løftestangen for en udvikling, som gennem årene har medført en omfattende grundforbedring af den umiddelbart dyrkbare jord og ført til, at store, ofte meget frugtbare arealer ved afvanding og kultivering er bragt under plov.

Jeg mener, at man herved har opnået tre meget værdifulde virkninger for samfundet. For det første har man under store arbejdsløshedsperioder skaffet lønende beskæftigelse til titusinder af arbejdere i landdistrikterne, og det på tidspunkter af året, hvor det var vanskeligt eller umuligt at få arbejde i andre erhverv. For det andet har den omfattende grundforbedring medført en stærk stigning i høstudbyttet pr. ha, og omfattende afvandsingsprojekter har givet plads for mange nye landbohjem på et tidspunkt, hvor det var aktuelt. Så kan man sammenfattende sige som det tredje, at som følge heraf steg landbrugets produktion og konkurrencedygtighed; landbrugseksporten kunne øges, og de stigende eksportindtægter dannede så igen baggrunden for industriens vækst gennem 1930'erne og 1940'erne, hele den udvikling, vi kender. Der er for mig at se ingen tvivl om, at alt dette arbejde har været samfundsnyttigt, og at den værdi og betydning, det har haft for samfundet som helhed, langt har oversteg det direkte eller indirekte støtte, der herigennem er givet til den enkelte landbruger.

Men som allerede sagt: tiderne skifter. Der er ganske vist stadig brug for grundforbedring af de dyrkbare arealer, men en helt ny teknik, en helt anden beskæftigelsessituation, afsætningsvanskeligheder med den sidste tredjedel af landbrugets produktion, nye synspunkter om behovet for sikring af rekreative områder støttet af et stærkt øn-

ske hos alle naturelskere om at bevare, hvad der er karakteristisk og særpræget og smukt i vort landskab, hvortil naturligvis også knytter sig ønsket om at bevare for eftertiden den danske flora og den danske fauna — alt dette har bevirket, at man i dag ser på selve landvindingsproblemerne med andre øjne end tidligere.

I det konservative folkeparti har vi allerede for mange år tilbage gjort opmærksom på, at det var vort standpunkt, at spørgsmålet om afvanding og landvinding ikke længere var aktuelt undtagen i særlige tilfælde, nærmest hvor det af tekniske grunde var nødvendigt at foretage en afvanding eller en indvinding, hvis man skulle kunne foretage grundforbedringsarbejder i et stort område. Vi kan derfor hilse med glæde, at landbrugsministeren med sit forslag nu har knæsat som grundlag for den støttede grundforbedring, at denne kun må finde sted på reelt dyrkbare områder, og at egentlig afvanding og landvinding er de undtagelser, der bekræfter denne regel.

Vi er af den opfattelse, at det tilskud på 25 pct., som er fastsat i lovforslaget, er rimeligt, og vi er tilfreds med, at den gamle tilskudsats på 50 pct. helt forsvinder ud af lovgivningen.

Der er endvidere i landbrugsministerens forslag en hel række detaljer, som jeg imidlertid mener det må være rimeligt at drøfte i udvalget og ikke her fra folketingets talerstol.

Må jeg endelig sige, at der naturligvis fortsat kan foretages landvinding uden tilskud; men over for dem, der er bekymrede herover, må jeg understrege, at med bortfaldet af tilskuddet på de 50 pct. vil der sjældent være rentabel baggrund for at foretage landvinding eller afvanding af særlig lave områder. Skulle det alligevel ske i områder, hvor man kommer i konflikt med ønsket om at bevare det pågældende område som et rekreativt område, er det naturfredningsmyndighedernes ret og pligt at tage sagen op, og så kan man ad den vej standse en uønsket afvanding eller en uønsket landvinding.

Som helhed mener jeg, at det er et godt, forenklet og klart forslag, den højtærede landbrugsminister har fremsat til behandling her i folketinget, og jeg kan på mit partis vegne tilsige en velvillig behandling.

Kristen Østergaard: I anledning af denne første behandling af lovforslaget om grundforbedring og vandløbsregulering har jeg gjort mig den ulejlighed at studere arkivets aktstykker om behandlingen af dette lovgivningsområde i rigsdagen og folketinget, og det var en ret interessant læsning. Det hele begyndte omkring 1930 med lidt direkte tilskud til dræning uden en egentlig grundforbedringslov. Senere kom den egentlige lovgivning. Formålet og hensigten var i starten lige så meget at skabe beskæftigelse som at forbedre jordernes dyrkningsværdi. Senere, i 1941, blev grundforbedringsloven fulgt op af en lovgivning om landvinding af store områder og fællessager. I den forbindelse synes jeg i modsætning til hr. Chr. Thomsen, at udtrykket landvinding er ganske udmærket, for enten man indvinder land fra søarealer eller fra sumparealer til dyrkbar jord, er det lige positivt.

Under behandlingen af den samlede lovgivning i rigsdagen og folketinget gennem de snart 40 år er der sagt mange anerkendende og forstående ord om det nyttige og produktive i denne lovgivning, og der har været almindelig enighed om hovedsigtet partierne imellem gennem årene. Men arkivsagerne viser også den tydelige holdningsændring til sagen, der har fundet sted gennem de senere år, fra en almindelig positiv indstilling til en mere negativ indstilling, idet arkivsagerne slutter med et par spørgsmål til landbrugsministeren, der går ud på, om det vil være muligt at begrænse eller standse den nærmest landsskadelige virksomhed, som landvindingen efter spørgernes opfattelse er. Det er velkendt, at spørgernes negative opfattelse af landvindingen har en vis tilslutning i mange befolkningskredse.

Jeg nævner dette for at illustrere, hvor hurtigt opfattelserne og vurderingen af en sag kan ændre sig. Det er altså en kendsgerning, at i dag er landvindingsbestræbelserne kommet ud for modvind. Det må vi tage til efterretning, selv om det kan synes, at modstandens udgangspunkt er forkerte for-

udsætninger. Modvinden må der tages hensyn til ved en begrænset indsats på området i fremtiden.

Men i denne modvindssituation er jeg glad for at kunne notere, at på grundlag af grundforbedringslovgivningen er det lykkedes at få Danmarks jord væsentligt forbedret, undertiden på en sådan måde, at hele egne er blevet totalt forandret på grund af gennemførte landvindingsarbejder. I den retning har det eksempel, hr. Chr. Thomsen nævnte, sin rigtighed; det gælder nemlig om ikke helt fra Gedser så i hvert fald fra Rødby til Skagen. I grove træk kan det anføres, at der gennem årene er gennemført ca. 1.700 sager vedrørende et samlet areal på 200.000 ha og med en samlet investering på små 300 mill. kr. Disse landvindinger kan da heldigvis ikke tilbageføres til sumpstadiet igen. De bedste sager er sikkert også gennemført, og med udtrykket „de bedste sager“ mener jeg de største samlede områder til de mindste udgifter pr. indvundet arealenhed. Der er dog stadig mange velkvalificerede sager, som venter på gennemførelse, og jeg håber også, at det kan ske under den ny lovgivning.

Jeg er glad for og tilfreds med disse store sagers gennemførelse ud fra den betragtning, at foruden at områderne er gjort produktive, er de også blevet gjort tilgængelige for folk, der trænger til at komme ud i naturen. At landvinding begrænser rekreativsmulighederne, er jo en total misforståelse. I dag kan byboerne på grund af store landvindinger komme ud i områder, som før var utilgængelige. Et af de mest talende eksempler i så henseende er nok Skjern Åsagen.

Den drastiske standsning for igangsættelsen af godkendte landvindingssager, som landbrugsministeren foretog for et års tid siden, kunne lade ane, at nu havde den usaglige kritik af landvindingsbestræbelserne fået overtaget. Men heldigvis gik det ikke så galt, og jeg er derfor tilfreds med, at de overvejelser, der har fundet sted i mellemtiden, er mundet ud i en fortsættelse

[Kristen Østergaard.]

af denne lovgivning, om end med begrænsede tilskudssatser og nogle andre begrænsninger, som er anført af de foregående talere, og som kommer til udtryk i forslaget enkeltheder.

Selv om jeg er tilhænger af gode landvindingsager, og selv om jeg personlig nyder menneskenes forskønnelse af naturen ved moderate reguleringer af sumpe og slige ting, må jeg da også indrømme, at meget er forandret i de senere år; således er som anført de rent beskæftigelsesmæssige hensyn i landvindingsloven fuldstændig taget ud. Jeg er dog ikke enig med hr. Chr. Thomsen i, at der kan være taget sådanne hensyn til beskæftigelsesforholdene, at der af den grund er gennemført dårlige landvindingsager. Jeg tror næppe på en sammenhæng i den forbindelse. Samtidig må dog indrømmes, at der blandt de 1.700 landvindingsager har været nogle forbiere; det vil der altid være, når det drejer sig om sådanne ting.

Ved siden af denne anerkendelse må jeg også anerkende andres opfattelse af naturskønhed, andres opfattelse af den uberørte naturs skønhed. Men andre forhold kan berettige til at bremse på landvindingsinitiativerne. For det første er der strukturændringen i landbruget udtrykt i reduktionen af landbefolkningen og ejendomsantallet, og for det andet — og det er det væsentligste — er Danmark i mellemtiden blevet selvforsynende med korn, og det kan påregnes, at vi fortsat vil være det i fremtiden. Det er grundene til, at jeg fuldt ud accepterer reduktionen i støttelovgivningen til grundforbedring og landvinning med den naturligvis bremsende virkning, som disse begrænsninger får.

Jeg skal ikke her beskæftige mig med forslagets enkeltheder; det bliver der rig lejlighed til under udvalgsbehandlingen. Jeg vil slutte med at anbefale lovforslaget på venstres vegne.

Amtøft: Som allerede nævnt skal loven om grundforbedring og vandløbsregulering erstatte den tidligere grundforbedringslov og den tidligere lov om vandløbsregulering, den såkaldte landvindingslov.

Der har, som også tidligere ordførere har været inde på, været en del blæst navnlig

om landvindingsloven. Modstanden kommer især fra de kredse, der mener, at landbruget har udspillet sin rolle, men også fra dem, der mener, at vi af hensyn til den voksende bybefolkning skal bevare de vandlidende områder som rekreative områder. Jeg skal ikke her komme med en historisk redegørelse for betydningen af de hidtidige landvindingslove, men jeg kan dog ikke lade være med at fremhæve, at sagen ikke er helt så enkel, som modstanderne fremstiller den.

Sagen er jo den, at en meget stor del af de hidtil udførte landvindingsarbejder er foretaget i tyndt befolkede områder i Sydvestjylland, i Vest- og Nordjylland, hvor erhvervsmulighederne også i dag er meget begrænsede. Uden disse afvandinger havde behovet for en forstærket egnsudvikling været endnu større. Jeg vil også nævne, at det er et meget begrænset antal naturskønheder, der i dag færdes i de tilbageværende store naturområder i Nord- og Vestjylland.

Der er mange, der mener, at det er synd og skam, at man også i dag retter vandløbene ud, når man vil forbedre afvandingen af den tilgrænsende landbrugsjord. Det er et forståeligt synspunkt, men man må i allerhøjeste grad tage med i betragtning, at man ved at fjerne de store krøller opnår både at sænke vandspejlet i vandløbet til gavn for landbrugsjorden og, hvad der i vore dage er endnu vigtigere, formindske de gener, der stammer fra den stærke forurening af vandløbene.

Jeg har ikke mange bemærkninger om selve lovforslaget. Hovedprincippet er, at der kun kan gives statslån eller statstilskud til grundforbedringsarbejder eller til fællesarbejder, dem, man tidligere kaldte landvindingsarbejder, hvis det drejer sig om forbedret afvanding af allerede eksisterende landbrugsjord. Loven opmuntrer altså til en rationalisering, men omfatter bortset fra undtagelsestilfælde ikke indvinding af ny landbrugsjord. Endelig begrænser lovforslaget statstilskuddet til grundforbedring og forbedret afvanding til 25 pct. af anlægsudgiften. Denne procentsats er uændret for grundforbedringsarbejder; derimod er det en halvering af statstilskuddet for fællesarbejderne.

Der er ingen tvivl om, at udformningen af overgangsbestemmelserne må have givet

[Amtoff.]

landbrugsministeren meget hovedbrud. Den hidtidige landvindingslov har jo i realiteten været sat ud af kraft i ca. 1½ år, og det har medført, at der i landbrugsministeriet ligger mange projekter, der i meget lang tid kun har ventet på igangsættelsestilladelse; måske er de oven i købet blevet forsinkede, fordi der tidligere har været rejst frednings-sag. Jeg finder det rimeligt, at de lodsejere, der har disponeret i tillid til gældende lov, ikke kommer til at undgælde for, at vi laver reglerne om midt i vadestedet, om jeg så må sige.

Det er klart, at disse overgangsbestemmelser vil medføre merudgifter for staten. Det fremgår imidlertid af bemærkningerne, at disse merudgifter vil blive ret begrænsede. Hvis landbrugsministeren kan oplyse tallene i kroner og øre, vil jeg gerne bede ham om at fortælle folketetinget eller eventuelt udvalget, hvor store merudgifter disse overgangsbestemmelser medfører.

Det vil derimod være uheldigt, hvis der i kraft af overgangsbestemmelserne frigives afvandingsarbejder, der ikke overholder betingelserne i lovforslagets hovedbestemmelser. Jeg tænker her navnlig på kravet om, at den interesserede landbrugsjord skal være under landbrugsmæssig dyrkning. Jeg vil gerne anmode ministeren om at bekræfte, at en altovervejende del af de arealer, der kan passere i kraft af overgangsbestemmelserne, også i dag er under dyrkning.

Jeg kan i øvrigt tiltræde lovforslagets hovedprincipper og skal på det radikale venstres vegne tilsige en velvillig behandling i udvalget.

Vivike: Jeg burde egentlig takke landbrugsministeren for dette lovforslag, for i forhold til de to love, det afløser, betegner det trods alt et fremskridt. Men jeg kan ikke komme væk fra den tanke, at i naturfredningsåret 1970, altså i et år, hvor der navnlig skal sættes ind for at frede Danmarks natur, foreligger der et projekt, der går ud på en udretning af vor gamle grænseå Kongeåen; på en strækning af 15 km vil man gøre vor gamle grænseå til en kanal. Denne galskab må forhindres, men lovforslaget her forhindrer det ikke; man kan, selv om vi gennemfører dette lovforslag, alli-

gevel begå vandalisme mod Kongeåen. Lovforslaget indeholder stadig væk den regel, at man fortsat kan afvande, fortsat kan rette vore åer og bække ud, altså gøre dem til kanaler.

Der ligger på nuværende tidspunkt 46 landvindings-sager i landbrugsministeriet. De 13 af disse sager vil koste 8.190.000 kr. — ja, det siger man altså — men hvis de gennemføres, vil vi se, at når de er færdige, vil de have kostet ikke godt 8 mill. kr., men henved 16 mill. kr. Da man projekterede ødelæggelsen af Skjern Å, sagde man fra landbrugsministeriets side, at det ville koste 21 mill. kr. Nu har man ødelagt åen, men beløbet er ikke blevet 21 mill. kr.; henved 40 mill. har vi betalt bl. a. for at ødelægge fiskeriet i Ringkøbing Fjord — og det er mange fiskere, der har måttet forlade deres erhverv derovre, og mange, der er kommet til at sidde langt dårligere i det end førhen.

Nu siger hr. Kristen Østergaard godt nok, at landvindinger og afvandinger også betyder, at almenheden får adgang til områder, der ellers var så fugtige, at man fik våde ben, hvis man gik der. Nu har jeg altid kendt hr. Kristen Østergaard som en flink mand, og jeg ved også, at hr. Kristen Østergaard er bonde; men jeg har ikke forestillet mig, at han var så flink en bonde, at han brød sig om, at folk rendte og trampede i hans korn — det tror jeg ikke der er ret mange bønder der vil synes om.

Jeg er af den mening, at intet af de 46 projekter, der foreligger, bør gennemføres.

Jeg har et spørgsmål til landbrugsministeren. I § 1, stk. 2, bruger man udtrykket „kalkning“ og siger, at det kan der gives tilskud til. Jeg vil spørge hr. ministeren, om dette også indeholder, at man vil give tilskud til kalkning af forladte brunkslejer.

Nu skal jeg ikke gå så stærkt ind på paragrafferne, men det grundforbedringsudvalg, der omtales i § 2, på tre mand, vil jeg gerne have udvidet til fem mand, således at naturfredningsinteresserne og fiskeriinteresserne bliver involveret. Og i afvandingsudvalget kunne jeg tænke mig, at man udskiftede de to landmænd med en repræsentant for Danmarks Naturfredningsforening og en repræsentant for Danmarks Sportsfiskerforbund; landbruget er jo temmelig godt repræsenteret alligevel, idet der udpeges en

[Vivike.]

mand af landbrugsministeren, ligesom Det danske Hedeselskab ifølge lovforslaget skal være repræsenteret.

Socialistisk folkeparti mener, at alt om afvanding i dette lovforslag bør udgå. Nu drejer det sig om at holde på vandet og ikke om at blive af med det.

Landbrugsministeren (Peter Larsen): Regeringen har ved en tidligere lejlighed bebudet, at den ville lægge op til principdebat om landvindingsloven og de mange problemer, som rejses i den forbindelse. I overvejelsen af hele dette spørgsmål har jeg fundet det rigtigt, at en sådan debat kunne finde sted på baggrund af et lovforslag, hvormed jeg har ønsket at markere de retningslinjer, som vi anser for at være rigtige. Derfor går jeg ud fra, at vi med denne første behandling har indfriet vort løfte om at give folketinget anledning til at få en debat om disse ting.

Jeg har været meget glad for at mærke den positive holdning, der fra ordførernes side er kommet til udtryk. Jeg går selvsagt fuldt og helt ind for den nye linje, der her lægges op til, nemlig at man prøver at tage hensyn til de mange berettigede interesser, der fra alle sider må næres i en sag af denne karakter, idet man fastslår det hovedprincip, at det som hovedregel kun skal være jord, der hidtil har været dyrket landbrugsmæssigt, man nu vil ønske at udnytte. Her vil jeg gerne understrege, hvad hr. Chr. Thomsen gjorde gældende, nemlig at det simpelt hen er betingelsen for at drive rationelt landbrug på den overvejende del af vore landbrugsarealer.

Jeg vil altså gerne takke for den tilslutning, lovforslaget har fået. De mange detailspørgsmål, der er rejst, vil jeg være villig til i et udvalg at gå nærmere ind på, men der er desuden stillet enkelte spørgsmål, som jeg føler må besvares her ved denne lejlighed.

Hr. Chr. Thomsen spurgte, hvor mange penge vi var i stand til at anvende til disse formål. Hertil kan jeg svare, at på finanslovforslaget og de budgetoverslag, vi regner med for de kommende 3 år, er udgifterne hertil opført med uændrede beløb. Jeg håber at kunne fastholde disse beløb. Men det er givet, at en sænkning af tilskudspro-

centen måske kan medføre en noget anden holdning fra lodsejernes side, og der må også tages hensyn til hele den økonomiske udvikling. Men det er i hvert fald min opfattelse, at der er behov for disse beløb, og jeg håber og regner med at kunne få dem.

Hr. Amtoft stillede også et konkret spørgsmål vedrørende de overgangsregler, som lovforslaget sigter på. Jeg kan sige, at det drejer sig om 13 sager, som har været behandlet, indstillet og godkendt i tillid til gældende regler og har ligget i så mange år, at vi har fundet det rigtigst at tage dem med. Foretager man en opgørelse over, hvad merudgiften vil blive, kommer man løseligt beregnet til 1,6 mill. kr., idet man for disse 13 sagers vedkommende har givet løfte om en gennemsnitlig tilskudsprocent på 45; det bliver altså differencen mellem de 45 pct. og de fremtidige 25 pct., der for disse 13 sager, som er budgetteret til lidt over 8 mill., giver de 1,6 mill. kr. i merudgift. Til gengæld falder låneandelen tilsvarende, så tallet skal nok korrigeres noget.

Endelig vil jeg gerne bekræfte, at langt den overvejende del, ja, næsten alle de hektarer, der er tale om i disse 13 sager, i dag anvendes landbrugsmæssigt. Der er i et par af sagerne nogle ganske få afvigelser, der drejer sig om mindre arealer; men vi har ment under hensyn til sagernes specielle karakter og den lange tid, de har ligget, at det var rimeligt at tage dem med. Jeg har dog gerne over for tinget villet bekræfte dette helt åbent.

Hr. Vivike spørger, om grundforbedringsbestemmelserne om kalkning også kan overføres til vandløb eller brunkulslejer. Jeg tror nu ikke, det har været hensigten, at man skulle til at kalke vandet, og jeg har vanskeligt ved at se, at man kan bruge grundforbedringslovens bestemmelser til dette formål. Vi kan se nærmere på det i udvalget, og jeg har ikke på forhånd nogen færdig mening om det.

Jeg skal ikke ved denne lejlighed gå ind i en omfattende debat med hr. Vivike; min beundring for hans interesse vedrørende vandløbene er i og for sig stor, men dog ikke så stor, at det alene skal være de vandrendes og lystfiskernes interesse for vandløbene, der skal være bestemmende for, om vi skal have andre problemer løst. Når man nu minder om 1970 som det store natur-

[Landbrugsministeren.]

fredningsår, kunne man jo også føje til, at det er det år, hvor man for alvor vil gøre noget mod forureningen. En af de værste forureningskilder er vel netop vore vandløb, og at vi kan få foretaget uddybning og udretning af vandløbene vil i mange situationer være helt afgørende for, at man overhovedet kan komme af med skidtet, og ikke med vandet — det sidste kan vi vel være enige om er lige så påkrævet.

Jeg takker for tilslutningen.

Kristen Østergaard: Jeg har en bemærkning til hr. Vivikes indlæg. Det betyder dog ikke, at jeg vil tage nogen diskussion op med hr. Vivike om hans outrerede naturfredningssynspunkter; dem kommer vi nok aldrig til enighed om.

Det drejer sig om de 13 sager til 8 mill. kr., som hr. Vivike skønnede ville blive til 16 mill. kr., inden sagerne blev gennemført. Det er klart, at der altid påløber prisstigninger, og jo længere det varer, inden et sådant program bliver afviklet, desto større bliver prisstigningerne. Men jeg ville nødig, at det skulle trække så længe ud, at de 8 mill. kr. blev til 16. Det var imidlertid, som om der blev ført en slags bevis for denne beregningsmåde ved eksemplet fra Skjern Å, der oprindeligt havde et overslag på 21 mill. kr., som blev til 40 mill. kr. I den forbindelse vil jeg gerne lige oplyse, at planen for Skjern Å-sagen er holdt rent tidsmæssigt, og de 21 mill. kr., som det oprindelige overslag lød på, har kun været udsat for almindeligt påløbende prisstigninger, der gav et beløb på omkring 29 mill. kr., og der er søgt 30 mill. kr. til sagens endelige afgørelse. Jeg vil altså sige, at det intet som helst har med virkeligheden at gøre, at de 21 mill. kr. er blevet til 40 mill. kr.

Vivike: Jeg må have udtrykt mig forkert, når ministeren mener, at jeg også spurgte, om man gav tilskud til kalkning af vand, for det har jeg ikke ment. Derimod nævnte jeg kalkning af gamle brunkulslejer. Vi diskuterede jo for nogen tid siden Vorgod Å, som er så forurennet, at ståltråd sættes væk på få dage, og det kunne man muligvis — jeg siger muligvis, for jeg er jo ikke videnskabsmand — klare ved en kalkning af lejerne

dér; det har nogle i hvert fald været inde på.

Så vil jeg lige sige til ministeren, at vel er det også et antiforureningsår, men jeg vil da nødigt have, at vi indskrænker os til at bekæmpe forureningen ved at rette vore åer og vandløb ud, så vandet kan løbe hurtigere derfra. Jeg vil hellere have, at vi arbejder med at rense vandet, inden det ledes ud i vandløbene, for det andet er da at hoppe over, hvor gærdet absolut er lavest.

Med hensyn til Skjern Å — ja, nu ved jeg ikke, om 30 mill. kr. holder, men jeg har hidtil altid kunnet tro på, hvad hr. Kristen Østergaard siger, så det vil jeg håbe. Selvfølgelig var det lidt kraftigt sagt; jeg sagde nu ikke 40 mill. kr., men henved 40 mill. kr., og jeg ved ikke, om det er at skræve for stort at lægge 10 mill. kr. i „henved“; det er det nok. Jeg vil dog godt kigge på det senere hen, selv om jeg absolut har tillid til hr. Kristen Østergaard. Jeg mener blot ikke, vi skulle have gjort det. Med hensyn til de godt 8 mill. kr., der kan blive til 16, mener jeg ikke, de skal blive til 16 mill. kr.; jeg mener, de skal blive til 0. Vi bør ikke gennemføre nogen af de foreliggende sager.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om udførsel af mælkekonserves m. m.

(Lovforslaget (nr. 102) findes i tillæg A. sp. 1809, fremsættelsen i tidenden sp. 2408).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Chr. Thomsen: Hvis det havde drejet sig om mejeriernes produktudvikling som hel-